

СУТНІСНІ РИСИ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Міненко О.С., здобувач вищої освіти,
olgaminenko@ukr.net*

*Науковий керівник: Михайлова О.В., к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет*

Підприємство як економічна система потенційно спроможне ефективно освоїти певну кількість ресурсів і використати матрицю своїх можливостей для досягнення цілей, які сприймаються управлінням економічною діяльністю підприємства як його потенціал. Різноманітність і різноспрямованість видів і форм діяльності, способів її здійснення та цілей підприємства свідчать про багатоаспектний та багаторівневий характер потенціалу та його видову неоднорідність. Одним з найважливіших його видів є потенціал розвитку. Тільки маючи спроможність відповідати сучасності, протистояти негативним проявам середовища, знаходити та створювати нові можливості для успіху підприємство може розвиватись і бути конкурентоспроможним на ринку.

Сутність потенціалу розвитку доцільно розглядати крізь призму понять «потенціал» і «розвиток». Однозначного й усталеного трактування категорії розвитку не існує. Ряд науковців вважає розвиток закономірними, незворотними змінами, що відбуваються в процесі функціонування підприємства, тобто «розвиток – це в першу чергу зміна, рух» [1]. Інші дослідники конкретизують характерні риси змін (керовані, незворотні, цілеспрямовані та закономірні; інтенсивні; кількісні й якісні), їх чинники (внутрішні протиріччя та зовнішнього середовища) та наслідки (структурні перетворення). На їх думку, розвитку притаманні зміни, які відбуваються в довгостроковому періоді для забезпечення найбільш оптимального й ефективного функціонування підприємства в оточуючому середовищі [2].

Важливим сутнісним аспектом розвитку є перехід до іншого якісного стану – підвищеної здатності протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища та життєздатності підприємства. Наголошується і на довгій тривалості змін і наслідків, а саме: збільшення потенціалу підприємства, адаптація до зовнішнього середовища та внутрішня інтеграція [3]. Являють інтерес позиції авторів, які не лише зазначають перехід до іншого якісного стану в

процесі розвитку, а й фіксують основні риси такого стану: заощадження, зростання якості функціонування підприємства вище порога безпеки, приріст економіки та ринкового оточення.

Наведені риси розвитку є, на нашу думку, важливими для розуміння його результатів, оскільки набутий новий стан може характеризуватися й зниженням якісних характеристик.

Численні науковці розглядають розвиток не лише як сукупність змін, а як процес усіх їх видів. Відповідно, розвиток підприємства характеризується як процес зміни поточного стану підприємства до якісно нового переходу на новий рівень існування [4, 5]. В той же час [4] стверджують, що цей стан може бути як позитивним, так і негативним. На нашу думку, це є некоректним, оскільки отримання в результаті діяльності негативних змін не може вважатись розвитком. Натомість Р. Дяків наголошує на тому, що розвиток як процес зміни якості предмета, явища, діяльності передбачає рух від нижчого до вищого, перехід до новішого, прогресивнішого [6].

Підходи до визначення поняття «розвиток підприємства»: свідчать про відсутність єдиної думки щодо його сутності; демонструють різний рівень деталізації змістовних характеристик та виділення пріоритетних з них; дозволяють виділити найбільш суттєві його характеристики, до яких звертається переважна більшість науковців, а саме: кількісні й якісні зміни; збільшення потенціалу; адаптація до зовнішнього середовища; підвищення ефективності діяльності; перехід до іншого якісного стану.

З суті розвитку випливає, що цей процес тісно пов'язаний з потенціалом підприємства, збільшення якого розглядається як результат кількісних та якісних змін.

В системних дослідженнях потенціалу підприємства науковці виділяють в укрупненому виді такі підходи до трактування його суті: ресурсний, результатний/цільовий та комплексний (системний).

Ресурсний підхід визначає потенціал обсягом і різновидами ресурсів, що застосовуються в господарській діяльності, з такими їх властивостями: об'єктивна (ресурсна) та суб'єктивна (компетенції та здатності працівників щодо використання ресурсів).

Результатний підхід зосереджує увагу на такому важливому сутнісному аспекті потенціалу підприємства як спрямованість ресурсної бази на отримання результатів та (або) досягнення цілей. Ми вважаємо, що результатний підхід не співпадає з цільовим за змістом, а характеризує результати використання потенціалу (обсяг продукції,

величина прибутку, цінність для споживачів, вигоди для різних стейкхолдерів тощо), які можуть бути й недостатніми для досягнення цілей.

Цільовий же підхід, на нашу думку, характеризує спрямованість потенціалу як складної цілісної системи ресурсів (традиційних, управлінських, інформаційних, інноваційних тощо) досягати стратегічних, тактичних і поточних цілей підприємства.

Позиції вчених, які для конкретизації сутності потенціалу підприємства виділяють ресурсно-результатну та ресурсно-цільову концепції [3, 7] комплексно відбивають зміст категорії «потенціал підприємства».

Ці підходи систематизують основні риси потенціалу підприємства, розкриваючи його змістовне навантаження: складність його структури за елементами та функціональними властивостями; основоположними елементами є ресурси, здатності та компетентності; збалансованість, зв'язок і взаємодія елементів; націленість на здійснення діяльності, виконання певних завдань та отримання результатів, забезпечення розвитку.

Отже, за своєю суттю потенціал підприємства є фундаментом, використовуючи елементи якого підприємство може діяти в напрямі вирішення певних завдань і реалізації цілей розвитку, що не досягається автоматично, а відбувається за рахунок певних управлінських дій.

Розгляд понять «розвиток підприємства» та «потенціал підприємства», свідчить, що потенціал розвитку характеризує можливості підприємства досягати кількісних та якісних змін і забезпечувати новий стан, тобто розвиток.

Науковці по-різному тлумачать сутнісні характеристики потенціалу розвитку. Так, Н. Карпенко під ним розуміє внутрішні можливості й виявлені слабкі сторони, приховані резерви [8]. Не зовсім зрозуміло, як слабкі сторони можуть забезпечити розвиток підприємства.

Змістовними для конкретизації й урахування всіх елементів потенціалу розвитку є визначення [9, 10], що тлумачать його як можливості підприємства нарощувати наявні та залучати незадіяні ресурси в процесі інноваційної діяльності в умовах своєчасної адаптації до змін навколишнього середовища для досягнення стратегічних перспектив, у тому числі додаткових зовнішніх, функціональних властивостей, що забезпечать перехід до збільшеного

економічного потенціалу у майбутньому.

Вищесказане дозволило сформулювати наступне бачення поняття «потенціал розвитку підприємства».

Потенціал розвитку – достатність і збалансованість ресурсів і функціональних компетенцій, зовнішніх і внутрішніх можливостей, використання яких сприяє формуванню здатностей забезпечувати безперервні, незворотні кількісні й якісні зміни в діяльності підприємства як прояв його прогресивнішого стану.

Це визначення комплексно характеризує потенціал розвитку підприємства та може слугувати теоретичним підґрунтям подальших досліджень за цим напрямом.

Література.

1. Ільїн В.В. Людина і світ / В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 301 с.
2. Дакус А.В. Економічний розвиток підприємства: сутність та визначення / А.В. Дакус, Н.О. Сімченко. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2012. Вип. 6. С. 221-224.
3. Погорєлов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис. *Теорія та прикладні питання економіки*. 2012. №27(1). С. 30-34.
4. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізм його управління. *Управлінські технології у вирішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем: монографія; за заг. ред. О.В. Мартякової*. Донецьк : ДонНТУ, 2011. 744 с. С. 564-569.
5. Лопушинська О.В. Сутність і напрями розвитку підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2017. №5(84). С. 87-92.
6. Дяків Р. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера*. К.: Міжнародна економічна фундація, 2002. 872 с.
7. Плікус І.Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація. *Фінанси України*. 2012. №4. С. 91-105.
8. Карпенко Н.В. Методика оцінки потенціалу розвитку малого і середнього бізнесу. *Науковий вісник*. 2007. №176. С. 133-143.
9. Кімуржий М.І. Побудова концептуальної моделі дослідження поняття «потенціал розвитку підприємства». *Економіка, фінанси, управління та право: теоретичні та практичні аспекти розвитку: зб. тез доп. Міжн. наук.-практ. конф.*, 23. 07. 2018 р. м. Полтава. Полтава: ЦФЕНД, 2018. -Ч. 1. С. 23-25.
10. Ємельянов О.Ю. Потенціал економічного розвитку підприємств: інструментарій та модель оцінювання: монографія. Львів: Львівська політехніка, 2019. 280 с.